

82955

Warszawa dn. 15/XI-21.

ADJUTANTURA GENERALNA	
NACZELNEGO WODZA	
L. CZ. 82955	
Wysłano dn. 19.11	192 roku
Wyřto dn. 19.11	192 roku
Załączników	

KOMUNIKAT INFORMACYJNY SPECJALNY

Dnia 11 listopada r.b. rozpoczyna się w Pan-American Building w Waszyngtonie konferencja w sprawie rozbrowienia, oraz uregulowania ostatecznego drogą dyplomatyczną kwestji spornych japońsko-amerykańskich na Pacyfiku i dalekim wschodzie.

Na konferencję tę zaproszone zostały: Wielka Brytania, Francja, Włochy, Belgja, Holandja, Chiny i Japonja. Poza tem wszystkie niemal państwa europejskie przysłały do Waszyngtonu swych przedstawicieli, którzy chociaż nie dopuszczeni do obrad konferencji, będą mogli pełnić służbę reprezentacyjną i informacyjną.

Program konferencji podany był w komunikacie informacyjnym Sztabu Generalnego Oddz. II. z dn. 1 października r.b.

Stosunek poszczególnych państw do konferencji.

Stany Zjednoczone

Jako inicjator konferencji rząd Stanów Zjednoczonych ma widoczną przewagę, działając na swoim gruncie. Prezydent Harding, przy zwołaniu konferencji, wyraźnie liczył się z ewentualnością odosobnienia na niej Japonji, a co za tem idzie przeforsowania wszystkich dezyderatów polityki azjatyckiej Stanów Zjednoczonych. Punktem wyjścia w tej sprawie jest nieprzejednane stanowisko, mimo oficjalnego przymierza anglo-japońskiego, dominjonów wielkobrytańskich/Kanady, Australji i Nowej Zelandji/wobec Japonji, co utrudnia w znacznej mierze popieranie wyraźnie przez Anglię interesów Japońskich na konferencji. Wprawdzie ku wielkiemu niezadowoleniu opinii publicznej tych krajów, Harding zaproszenie swoje wystosował li tylko do rządu londyńskiego, lecz jakkolwiek dzięki temu państwa te nie figurują na konferencji samodzielnie, w ogólnej delegacji wielkobry-

Y. SUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

298

tańskiej mają one swych przedstawicieli. Stany Zjednoczone więc w swych usiłowaniach osłabienia pozycji Japonji znajdują naturalnych sprzymierzeńców w szeregach delegacji angielskiej.

Wielka Brytania.

Jak powiedziano wyżej delegacja wielkobrytyjska składa się z przedstawicieli Metropolji i wszystkich dominjonów. Lloyd George, wynawiając się kwestją irlandzką, zatrzymującą go jakoby w kraju, z delegacją nie wyjechał. Przewodniczącym jest Balfour. Jako eksperci w sprawach rozbrojenia morskiego figurują Lord Lee, pierwszy lord Admiralicji, oraz admirał Beatty. Jako rzeczoznawca wojskowy jedzie generał hr. Cavan.

Kwestja popierania Japonji przez Anglję przedstawia się bardzo niejasno. Głowy prasy angielskiej /w pierwszej mierze prasy Northcliff'a/ próbują skłecić projekt ogólnego frontu anglo-saskiego ze Stanów Zjednoczonych i Anglii. W Stanach Zjednoczonych projekty te wielkiego oddźwięku nieznajdują.

Japonja.

Konfer. W stanowisku Japonji leży punkt ciężkości konferencji. Początkowo wszystko wskazywało na to, iż Japonja z obawy przed możliwą klęską dyplomatyczną, wskutek odesobnienia, zaczyna kwitować ze swej polityki agresywnej w Azji Wschodniej. Widoczne pragnienie zakończenia kwestji spornych w sprawach Szantungu i Syberji można było zauważyć w nerwowym tempie prowadzenia pertraktacji w Dajren/Dalnim/ z republiką Dalekiego Wschodu, oraz w gwałtownej ofensywie dyplomatycznej w stosunku do Pekinu, celem załatwienia sprawy Szantungu przed rozpoczęciem konferencji Waszyngtońskiej.

Wprawdzie Japonja, opierając się na traktacie Lansing-Ischii z dnia 2/XI.1917 r., w którym Stany Zjednoczone skłonne są uznać specjalne interesy Japońskie w Chinach, ma swą pozycję dyplomatyczną, zasadniczo dosyć silną, jednak ogólny układ *stanowisk wykładających na jej niekorzyść.*

Z zamordowaniem prezydenta ministrów Hary przez narządzie skrajnej militarystycznej partji sytuacja doznała silnego wstrząsu. Hary, jakkolwiek był pod wpływem kół prawicowych, jednak w stosunku do konferencji waszyngtońskiej szedł na ustępstwa. Okazuje się, iż sfery prawicowe-nieprzejmowane są w Japonji dość silne, ażeby nie cofnąć się przed tak radykalnym środkiem, jak morderstwo polityczne. W razie przełamania przez nie programu ich stanowiska w delegacji japońskiej w Waszyngtonie horyzont pokojowy konferencji może się ^{poważnie} bardzo zaciemnić.

Admirał Kato, minister marynarki i członek delegacji ma jakoby wieść ze sobą do Waszyngtonu projekt ogólnego ograniczenia zbrojeń. Należy przypuszczać, iż ma się tu do czynienia z manewrem japońskim, aby za wszelką cenę nie dopuścić do szczegółowego omawiania kwestji wschodniej - przeciwnie, aby konferencja miała charakter li tylko ogólnego kongresu o charakterze konferencji przedwojennych w Hadze.

Fatalnem byłoby dla Japonji poruszenie sprawy niepodzielności Rosji, oczywiście głównie w stosunku do Wschodniej Syberji. Mogłoby to nastąpić ze strony Ameryki, któraby się opierała w tym wypadku na nocie byłego sekr. Stanu Colbiego z dn. 10/VIII. 1920r. w sprawie niepodzielności Rosji i Syberji.

Co do sfer wpływów w Chinach to Stany Zjednoczone forsują na konferencji zasadę "otwartych drzwi" tak, jak i w sprawie Syberji Wschodniej. Poruszano już cały szereg projektów rozgraniczenia sfer wpływów japońskich i amerykańskich w Azji Wschodniej. Między innemi proponowano odstąpić, jako teren inwestycji japońskich Wschodnią Syberję i Mongolję, a wzamian za to miałaby Japonja ogłosić swoje desinteressement w stosunku do Chin. Projekt ten nie dawałby jednakże wielkich korzyści Stanom, a to wskutek stale grożącego im "żółtego frontu" w Azji.

Zapamiętanie się Rosjan na poruszane powyżej sprawy są następujące: R.S.F.S.R. wystosowała radiotelegraficzny protest, skierowany w imieniu

rosyjskiego proletariatu do wszystkich narodów świata przeciwko rozstrzygnięciu o losie Rosji bez współudziału Rosjan samych. Obiegały z tego powodu już pogłoski, iż przewodniczący konferencji Hughes wystosował zaproszenie do Moskwy, zaznaczając, iż jakkolwiek sowieci, jako nieuznane prawnie, w konferencji brać udziału nie mogą, lecz niemniej zaprasza się je, jako faktyczny rząd rosyjski dla celów informacji o Rosji.

Z drugiej strony do Waszyngtonu przybyli Milukow i Awksentjew/przywódca kadetów i przywódca eserów/specjalnie w celu bronięcia interesów Rosji przeciw bolszewickiej.

W kwestji, dotyczącej sprawy ruskiej, która może wypłynąć podczas omawiania spraw powyższych, przybył do Waszyngtonu metropolita Szeptycki.

Następną kwestją sporną amerykańsko-japońską, po sprawie wschodnio-azjatyckiej, będzie kwestja pacyfiku, a w szczególności zatarg o wyspę Yap. Jest to jedna z wysp Karolińskich, leżąca w odległości 2.100 mil morskich od Japonji, a przeszło 5½ tysiąca mil od San Francisco. Znaczenie jej polega na tem, iż posiadając bardzo ważną stację kabli podmorskich, staje się zasadniczym punktem dla Stanów Zjednoczonych w jej komunikacji z Dalekim Wschodem, co wobec utrzymywania bazy operacyjnej marynarki amerykańskiej w Subic Bay na Filipinach, ma pierwszorzędne strategiczne znaczenie. Traktat Wersalski przyznał mandat nad tą wyspą Japonji. Stany Zjednoczone wystosowały natomiast w kwietniu 1921 roku ostrą notę przeciwko zajęciu tej wyspy przez japończyków. Mimo ożywionych pertraktacji w tej sprawie, nie osiągnięto żadnego wyniku tak, że sprawa ta w nietkniętej niemal formie wchodzi pod obrady konferencji.

Dalszemi kwestjami spornymi będą niewątpliwie ekspansja etnograficzna Japonji na wybrzeżu Kalifornijskim, która poważnie zagraża interesom Stanów, następnie sprawa Meksyku i ekspansji ekonomicznej Stanów w tym kierunku głównie na skutek bogactw naftianych tego kraju. Japonja uważa to za próbę stworzenia przez Stany "trustu naftianego" z wyłączeniem od udziału w nim państw Stanom niewygodnych.

Nizochy.

W kwestji Pacyfiku 2 dnych, oczywiście zainteresowani nie posiadają. Jak wynika z enuncjacji urzędowej rola ich zasadzać się ma na akcji za anulowaniem długów wojennych, ponieważ ani Anglja, jako jednoczesny dłużnik i wierzyciel, ani Francja, jako występująca stale przeciwko zaniejszeniu kredytów wojennych, kwestji tej podnieść nie mogą.

Francja.

Zasadniczą sprawą, interesującą Francję na konferencji jest kwestja rozbrojenia, przeciwko któremu to projektowi występuje ona za całą gwałtownością. W głównej kwaterze marszałka Focha panuje opinja, iż Niemcy, mimo wszelkich usiłowań misji gen. Nollet'a, nie zostaną nigdy rozbrojone i że w każdej chwili mogą rozwinąć swoją armję do 21 korpusów.

Zdaniem francuskiego sztabu gen. wojna ta będzie skierowana początkowo przeciw Polsce, potem zaś przeciw Francji. Bez tego Francja nie może nawet myśleć o rozbrojeniu, bez otrzymania wyraźnych gwarancji bezpieczeństwa na swojej wschodniej granicy.

Chiny

Występuje jako oficjalnie uznany tylko rząd pekiński, mimo tego, iż rząd kantoński Sun-Jat-Sena ma również swoje przedstawicielstwo w Waszyngtonie. Chiny na konferencji z natury rzeczy stoją po stronie Stanów Zjednoczonych, co więcej nawet opierają się na nich w swych pretensjach o półwysep Szantung. Japonja dzięki temu kilkakrotnie proponowała Chinom załatwienie kompromisowe tej zognionej sprawy na własnym forum, jednak Chiny, odrzucając z góry wszelkie klauzule Japonji, w sprawach gospodarczej i komunikacyjnej, dążą widocznie do wytoczenia całego za-
targu pod obrady konferencji Waszyngtońskiej. Japonja w tym sporze, jak wyżej powiedziano, ma za sobą: 1/artykuły 156 - 158 Traktatu Wersalskiego

2/wymienioną wyżej umowę Lansing Ischii, jednak Chiny, które przystąpiły do antyniemieckiej koalicji w 1917 r. mogą się domagać anulowania na ich korzyść wymienionych traktatów, zwłaszcza, iż Japonja zgadza się merytorycznie na załatwienie tej sprawy.

Belgia i Holandia.

Zaproszone zostały na konferencję z uwagi na rozległe interesy handlowe, jakie posiadają na Pacyfiku, oraz na posiadłości holenderskie na Archipelagu Sundskim. Głos ich z natury rzeczy będzie raczej doradczy, przy czem wiadomo zgóry, iż w kwestji rozbrojenia zajmie Belgja analogiczne stanowisko z Francją.

Ogólne wnioski, które można wyciągnąć z przytoczonych powyżej przesłanek są następujące:

a/kwestja rozbrojenia.

- 1/Należy przypuszczać, iż wskutek sprzeciwu Francji i Belgji, do zasadniczych klauzul w kwestji rozbrojenia lądowego nie dojdzie.
- 2/ Co do rozbrojenia morskich należy przewidywać silną dyplomatyczną walkę Stanów Zjednoczonych i Japonji w celu omotania przeciwnika jaknajdalej idącymi zobowiązaniami w tym względzie bez jednakowoż przyjęcia czegokolwiek na swoje barki.

Zasadniczy cel konferencji w tym zakresie należy uważać zgóry za chybiony.

b/sprawa Pacyfiku i Azji Wschodniej.

- 1/Japonja według wszelkiego prawdopodobieństwa, zdoła przeprowadzić swe dezyderaty w sprawie równouprawnienia "żółtej rasy" w sprawach ekonomicznych w Australji, oraz będzie wyraźnie dążyła do ustalenia zasady "egalité des races", głównie dla celów swej kalifornijskiej imigracji.
- 2/3zantung zostanie odstąpiony Chinom na ogólnych zasadach, uchwalonych przez konferencję. Rozległość przeciwjapońskich klauzul w nich zawarta będzie probierzem trwałości traktatu.

3/Japonji niewątpliwie uda się utrwalić konsekwencje dajreńskiej umowy, aczkolwiek będzie musiała z niejednych inwestycji zrezygnować na rzecz Stanów Zjednoczonych. Odnosi się to zwłaszcza do kwestji chińskiej. Zasada "Open door" będzie prawdopodobnie przyjęta.

4/W razie jednakowoż, gdyby ostatni mord polityczny w Japonji pociągnął za sobą konsekwencje zmiany kursu polityki japońskiej, która dotychczas szła na ustępstwa, to pewnem jest, iż należy oczekiwać doniesłych wydarzeń aż do wojny włącznie.

5/Wyspa Yap dostanie się prawdopodobnie Stanom Zjednoczonym.

6/Ekspansja ekonomiczna amerykańsko-japońska w Syberji doprowadzi prawdopodobnie do uznania choćby de facto rządu Republiki Dalekiego Wschodu. Zaznaczyć należy, że jej delegacja handlowa otrzymała już pozwolenie od rządu waszyngtońskiego na wjazd do Stanów Zjednoczonych. Konsekwencje tego kroku w dalszym zakresie w stosunku do Moskwy byłyby widoczne.

7/Niepodobna określić w jakiej formie będzie dyskutowana sprawa niepodzielności Rosji. Gdyby odnosiło się to tylko do Syberji, to sprawa by była wyczerpana powyższym /punkt 6/ zastrzeżeniem. Gdyby Stany Zjednoczone zaśę Boliego miały rozciągnąć na Europę, mogłaby oczekiwać doniesłych emuncjacji co do losu państw bałtyckich /Litwy, Łotwy i Estonji/ nie uznanych, jak wiadomo, dotychczas przez Stany Zjednoczone.

Jest to jedyny punkt, w którym poza rozbrojeniem, konferencja Waszyngtońska może dotknąć sprawy bezpośrednio ważnej dla Polski.

Z.r.

Szefa Sztabu Generalnego

Szef Oddziału II

Fpułk.p.d. Sztabu Generalnego.

ROZDZIELNIK.

Otrzymują:

Adjutantura Generalna Naczelnego Wodza

Gabinet Ministra.

Szef Sztabu Generalnego

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Szef Administracji

Biuro Wojskowej Rady Wojennej

Attache w Paryżu.

Attache w Londynie.